

SVĖDASŲ VARPAS

2017 m. vasario mėn.

Nr. 2 (8)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Išrinkta nauja draugijos taryba

Sausio 7 dieną Vilniaus Karininkų ramovėje įvyko Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ narių ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas.

Pirmininkas Algimantas Indriūnas priminė svarbiausius įvykius ir apibendrino 2007 m. kovo 6 dieną įkurto draugijos kelią, nueitą per 10 gyvavimo metų. Iniciatoriai ir įkūrėjai – Algimantas Indriūnas, Vytautas Rimša, Juozas Lapienis, Edmundas Baliukas. Šie vyrai, nutarę, kad reikia bandyti suvienyti Vilniuje, šalyje bei kitur gyvenančius svėdasiškius ir bendromis jėgomis ką nors gero nuveikti savo mylimos gimtinės labui bei puoselėti bendrumą su dabartiniais Svėdasų gyventojais, ėmėsi rimto darbo – ir jiems pavyko. Surengta daug įdomių ir turiningų naudingų renginių.

Susirinkimo metu vyko naujo pirmiņiko ir tarybos rinkimai, nes baigėsi jų įgaliojimai, o kai kurie nariai dėl sveikatos ar solidaus amžiaus buvo pareiškę norą pasitraukti iš intensyvios veiklos. Tarybos nariais išrinkti: Rita Šimkevičiūtė-Skaržauskienė, Irena Matelytė-Sirusienė, Lina Beleckaitė-Stukienė, Virginijus Lackus, Juozas Martinonis, Vytautas Antanėlis ir Steponas Jakutis. Pirmininką nutarta leisti iš savo tarpo išsirinkti patiems tarybos nariams atskiro susirinkimo metu. Iki tol buvęs draugijos vadovu, A. Indriūnas vienbalsiai išrinktas draugijos Garbės pirmininku.

Draugija jungia apie 90 narių. Į kiekvieną susitikimą jų susirenka kelios dešimtys. Čia galingai skamba dainos, poezijos posmai (tiek žymių poetų šedevrai, tiek ir pačių draugijos narių kūryba), žmonės dalijasi prisiminimais, vyksta Trijų Karalių ir Užgavėnių karnavalai, per Atvelykį džiaugiamasi gražiausiais margučiais. Draugijos na-

Pranešimą skaito pirmininkas A. Indriūnas

rys Ferdinandas Jakšys dažnai susirinkusiuosius pamalonina vaizdingos Vaižganto kūrybos skaitymu. Yra buvęs net draugijos narių anūkų koncertas, pagerbiami Anapilin išėję visiems pažįstami ir brangūs svėdasiškiai...

Tarybos nario V. Rimšos pastangomis išleista knyga apie svėdasiškius, norint išsaugoti miestelio žmonių atminimą ir prisidėti prie tikslesnės jo istorijos įamžinimo. Kadangi į ją sutilpo toli gražu ne visi, autorius renka duomenis toliau ir mano vėliau išleisti knygos tęsinį. Parengta knyga ir apie draugijos veiklą.

Draugijos narių iniciatyva Malaišiuose iškilo Vaižganto kūrinių personažų Severiutės ir Mykoliuko, tįjūno Rapolo Geišės skulptūros (aut. – tautodailininkas Aleksandras Tarabilda).

„Alaušo“ draugijos nariai turi daug planų, visi nuoširdžiai nori Svėdasų labui nuveikti kuo daugiau darbų – pasirūpinti miestelio gatvėlių remon-

tu, apšvietimu, kapinių prieigų sutvarkymu, poilsio vietų įrengimu prie Alaušo bei Beragio ežerų ir t.t. Deja, visų planų vykdymui reikia pinigų, o jų ekonomiškai netvirtoje tėvynėje kol kas nėra pakankamai. Draugijos nariai irgi nėra turtuoliai, kurie galėtų projektus finansuoti patys.

Mūsų Svėdasai yra nuostabūs, ypatingi, mes didžiuojamės, būdami svėdasiškiais, todėl širdyse visi nešiojamės meilę gimtinei (taip pat ir tie, kurie gimę ne Svėdasuose, bet juos pamilę vėliau, tapę jų gyventojais arba „žentais“ bei „marčiomis“) ir pačius didžiausius norus daryti Svėdasus gražesniais, jaunesniais, švaresniais. O norai ir meilė su laiku labai dažnai pavirsta dideliais įvykiais ir darbais.

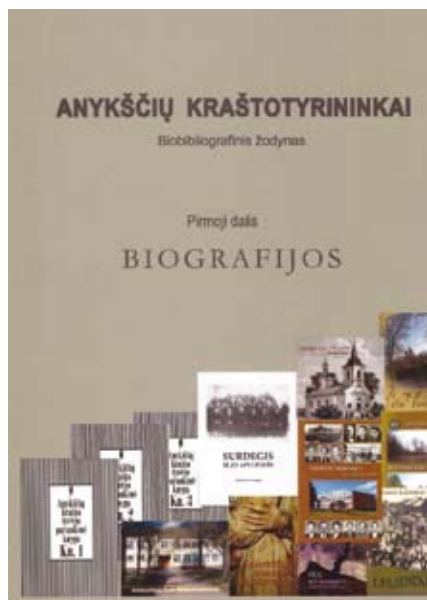
Lina Stukienė,
Svėdasiškių draugijos „Alaušas“
tarybos narė

Anykščių kraštotyrininkų sąvadas

Paskutinėmis praeitųjų metų dienomis, kartu su kitais maloniais išgyvenimais ir šventiniais įvykiais, daugelį svėdasiškių ir kitų kraštiečių pradžiugino žinia, kad iš Vilniaus į Anykščius atkeliavo knyga, kokios anykštėnai dar nebuvo turėję. Ši kelionė buvo pirmasis, pradėto leisti Anykščių kraštotyrininkų sąvado, žingsnis pas savo skaitytoją ir į platų mokslo pasaulį.

Anykščių kraštas nuo seno garsėja talentingais rašytojais bei mokslininkais, kurių knygos plinta Lietuvoje ir užsienyje. Knyga anykštėnų namuose irgi tarpsta nuo senų laikų. Kita kalba apie Anykščių kraštotyrininkus. Ir seniau, ir atkūrus nepriklausomybę jiems skirtų knygų leidyba nejudėjo iš vietos, nors kraštotyros darbas rajone buvo dirbamas seniai ir gan sumaniai (pvz., bibliotekose, mokyklose, draugijoje ir kt.).

Kraštotyrininkų sąvado valanda išmušė 2016 m. pradžioje, kai jo leidyba ėmė rūpintis Anykščių savivaldybės L. ir S. Didžiulių viešoji biblioteka (VB) ir Teresės Mikeliūnaitės kraštotyros draugija (KD). Parengę projektą, darbų rimtai ėmėsi VU prof. dr. Osvaldas Janonis, projekto vad. Audronė Berezauskienė, Ligita Matulienė (abi VB) ir KD pirmininkas Tautvydas Kontrimavičius. Jiems talkino kiti kraštotyrininkai. Intensyvus bendras darbas davė gražių vaisių. 2016 m. gale Anykščių kraštotyrininkų biobibliografinio žodyno pirmoji dalis „Biografijos“ jau buvo išspausdinta Vilniuje, UAB „Petro ofsetas“.

Knyga – didelė (308 p.), tačiau jos planas – nesudėtingas. Pirmiausia čia matome trumpą pratarbę ir išsamią, A. Berezauskienės parengtą „Anykščių kraštotyrininkų veiklos apžvalgą“, kurioje autorė labai kruopščiai aptarė rajono kraštotyrininkų veiklą ir pateikė daug faktų nuo pat jos ištakų iki 2016 m. vidurio (p. 11–23).

Didžiausia biobibliografijos žodyno 1-ojo tomo dalis (p. 25–286) skirta kraštotyrininkų biografijoms. Jų čia rasime daugiau kaip 300. Aprašomi anykštėnai, tyrinėję gimtąjį kraštą ar kitas Lietuvos vietas, gimę ir gyvenę kitur, bet tyrinėję ir Anykščių kraštą, bei šiuo metu Anykščių krašte gyvenantys ir čia dirbantys kraštotyrininkai. Knygoje yra ir svėdasiškių biografijų.

Straipsniai yra išsamūs ir informatyvūs. Duomenys surinkti iš visų rastų šaltinių. Siekiant jų tikslumo bei patikimumo, nemažai straipsnių peržiūrėjo patys respondentai. Į talką tam buvo pakviesti ir kaimyninio Kupiškio rajono kraštotyrininkai. Knygos mokslinę vertę rodo ir tai, kad daug jos straipsnių yra platesni ir turtingesni už bendrąsias ar šakines enciklopedijas bei žodynus.

Svarbiausi leidinio sudarytojų tikslai – pateikti apie kraštotyrininkus ir jų darbus kuo išsamesnius ir tikslesnius duomenis; kita vertus, per autentiškas Anykščių kraštotyrininkų patirtis atskleisti ir paliudyti šiuolaikinės kraštotyros veiklos turtingą įvairovę bei jos galimybes.

Leidiny s skirtas žingeidiems istorikams, pedagogams ir kraštotyrininkams, taip pat studentams, moksleiviams ir toms Lietuvos bendruomenėms, kurios, kaip ir anykštėnai, domisi savo krašto savastimi, jo žmonėmis ir jų darbais, siekia praturtinti savo veiklą naujomis temomis ar kryptimis.

Pastaruoju metu manoma, kad artimiausiu metu turėtų būti pradėti Anykščių kraštotyrininkų biobibliografinio žodyno 2-ojo tomo „Biografijos sąrašai“ sudarymo bei parengimo darbai. Tačiau jo pasirodymo skaitytojui teks dar šiek tiek palaukti.

Romualdas Vytautas Rimša,
knygos mokslinis redaktorius

Atsiprašyti, reikia tiesą pasakyti

Žmonių visuomenėje daug didelių ir mažų įvykių, kuriuos neša mėnesiai, dienos ir net akimirkos. Matome vienus geroje nuotaikoje, kitus supykusius dar kitus net kerštauti linkusius. Vis dėlto gyvenimo patirtį turintys žmonės žino auksinę taisyklę: pyktis – prastas patarėjas. Visais atvejais geriausia ieškoti susitarimo. Prastas patarėjas yra ir bylinėjimasis. Pasaulyje ir Lietuvoje prirašyta daug knygų apie ginčus, įžeidimus, nusikaltimus, teismus ir kt. Tai siekimas ieškoti teisybės, deja, ją surasti kartais labai sunku. Iš įvairių sričių darbuotojų, bei aukšto rango pareigūnų išgirstame daugybę žodžių, pažadų, visokių tiesų, tačiau sunku rasti bendro gėrio idėją.

Nuo senovės laikų žmonių santykiuose labai svarbią vietą užimdavo tarpusavio supratimas. Daugelio įsitikinimu tai įmanoma tik vieninteliu atveju, kuomet apsisprendžiama ištarti „atsiprašau“. Tai aukštos kultūros bruožas, pagarba oponentui. Tai parodymas, kad padarytą klaidą norima taisyti ir daugiau jos nekartoti. Niekas nesuskaičiuos, kiek pažadų buvo prisakyta, kiek prisigyrimų prigalvota. Išgirstame daugybę pamokymų, tačiau nepaprastai retas atvejis, kuomet tų pažadų davėjas išdrįsta pasakyti: „Suklydau“. Išimtis labai retos. Ištarti „atsiprašau“, „suklydau“ supraskime kaip aukštą pareigos supratimą. Manau, kad tokio supratimo atsiprašantysis asmuo gali sulaukti ir iš kitų žmonių.

Stasys Gavenavičius

Tolima ir artima piligrimystė

Raimondas Guobis

Trijų Karalių šventėje, tuoj po pamaldų Svėdasų Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje, miestelio bibliotekoje vyko pokalbis apie keliones į šventas vietas, tolimą ir artimą piligrimystę „Pasimelsk už mane Romoje“. Prisiminta, kad šie metai yra jubiliejiniai. Aukštaičių krikšto 1387 m. skaidriojoje stiklo spintoje atverta krikščionybės jubiliejinių 2000 metų šventkelionę į Romą primenančių daiktų, jau šiokių tokių praeities relikvijų paroda „Iš piligrimo krepšio“.

Pokalbio pradžioje paminėta, kad pirmieji krikščionybės piligrimai buvo Trys Karaliai, garsieji išminčiai atkeliavę pagerbti ką tik gimusio Išganytojo Kristaus. Pamąstyta: ar galėjo iki Šventosios žemės nueiti elgeta Adomas Sudaras gyvenęs Sliepšišio kaime, prisimintas viešintiškis Lugaborskas, kuris dar XIX amžiaus pabaigoje buvo pėsčias nuėjęs į Romą, viešėjo net pas patį Šventąjį Tėvą. Kalbėta apie organizuotus svėdasiškių žygius į Vilnių, pasimelsti prie Aušros Vartų bei Kalvarijose. Užtrukdavę visą savaitę. Senoliai prisimindavo, vieną tokių kelionių, kai iš Sekminių šventės Šv. karalaičio Kazimiero mieste grįžtančius maldininkus ties parapijos riba – Šaltinių kaimu pasitiko ties iš berželių sulenktais garbės vartais, su duona... Eisenos priešaky ejo pamaldusis Svėdasų klebonijos bernas Nikodemus, kuris visą kelių nešė kryžių, ne vienam maldininkui buvo visai suplyšę batai, vieni ejo visiškai basi, kiti avėjo paskubomis nupintomis vyžomis. Belaukiantieji sveikino džiugia giesme, kad ir už juos ten pasimeldė, džiaugėsi, kad ir gardžių vilniškių riestainių lauktuvių parnešė.

Apie 1912 m. didelė grupė svėdasiškių nukeliavo labai toli – į didžiausią Lenkijos šventvietę Čenstakavą, pasimelsti prie Juodosios Madonos paveikslo. Iki Utenos nuėję pėsčiomis, įsėdo į siaurojo geležinkelio traukinuką, juo nuvažiavo iki Švenčionėlių, o iš ten jau plačiaisiais traukiniais – į Vilnių, Varšuvą ir atsidūrė pačiame Lenkijos pakraštyje beveik Tartų kalnų prieškalnėse, netoli Krokuvos esančioje Čenstakavoje. Buvo patys nuostabiausieji tautos dvasinio atgimimo metai, eidami Varšuvos gatvėmis

svėdasiškiai džiaugsmingai uždainavo, praeiviai žvalgėsi ir klausinėjo vieni kitus: iš kur, kokios tautybės šie nuostabūs žmonės?..

Tarpukariu į šventas vietas bei garsius atlaidus žmonės taip pat noriai keliaudavo. Sovietmečiu tikėjimas buvo persekiojamas, bet su didžiu pasiaukojimu lietuviai jį išlaikė, pasitikėjimas Dievu daugeliui buvo didžioji prieglauda, atrama sunkiausiomis gyvenimo akimirkomis. Naujoji nepriklausomybė vėl sugražino laisvę tikėjimui, vėl atsivėrė keliai į tolimąją piligrimystę. Su kokiu džiaugsmu 1991 metų vasarą tūkstančiai lietuvių keliavo į Lenkijos miestą Lomžą susitikti su šventu kovotoju už laisvę ir teisingumą, mūsų kartos popiežiumi Jonu Pauliumi II, kokiu džiaugsmu buvo persmelktos tos dienos kai šis popiežius lankėsi Lietuvoje. Vyko jaudinantys susitikimai didžiuosiuose miestuose, o taip pat Kryžių Kalne kur dalyvavo ir ne vienas svėdasiškis, kur pačioje Šv. Mišių kulminacijoje danguje suspindo vaivorykštė. Tikintieji jaunuoliai keliavo į Taizę susitikimus, kantriai žengė garsiuoju Šv. Jokūbo keliu, ieškojo atramos Gerojo Ganytojo mokyme, stengėsi gyventi Jo tiesoje.

Kalbėta apie šių laikų lietuviškąją, artimąją piligrimystę. Juk ir dabar džiugu, prasminga dalyvauti Vilniaus ar Žemaičių Kalvarijose, melstis prie Aušros Vartų, Šiluvos atlaiduose, prisiminti ir garsūs ir žavūs atlaidai Užpaliuose, Debeikiuose, kalbėta apie

praeitų metų svėdasiškių šventkeliones – Veprių Kalvarijų kelią šaltam lietuviplaupiant Sekminėse, Porciunkulės atlaidų prieš 800 metų įsteigtų Šv. Pranciškaus jubiliejaus šventimą Troškūnuose – karštas maldas prie garsiojo Švč. Dievo Motinos Rožinio Karalienės paveikslo, valandas požemiuose bei bernardinų vienuolyno celėse, senųjų atgailos būdų bandymus keliais einant aplink Šv. Antano skulptūrą. Pasigėrėdami kalbėjome apie kaimynijos miestelį Šimonis, kur nukeliavę Žolinės šventėje, vėl patyrėm jaukų liaudiškąjį pamaldumą, visai netoliese, prie Butėnų, anoje Šventosios pusėje, buvusios Jononių dvaro bažnyčios vietoje atgaivintą Šv. Lauryno atlaidų šventę. Pasikalbėta apie ateinančią vasarą planuojamas, net labai neįprastas piligrimiškas keliones. Klausyta ar galėtų piligrimystės centru tapti Svėdasai?..

Trumpai aptarta ir paroda „Iš piligrimo krepšio“, kurioje eksponuojami daiktai išsaugoti po kelionės jubiliejinių 2000 metų rugpjūtį į Romą, Asyžius, Paduvą, Veneciją ir kitas nuostabiosios Italijos vietas. Ten ir bambuko lazda iš Tarvergatos dykynės, kurioje XV jaunimo dienos susitikime su Šventuoju Tėvu ir pamaldose dalyvavo apie du milijonus piligrimų iš viso pasaulio, skara, kepuraitė, knygos, žemėlapiai, paveikslėliai, kriauklė iš Tirėnų jūros, ir bilietas įkopti į Šv. Petro bazilikos kupolą ir dar daug kitų įdomybių. Paroda veiks iki pat Šv. Velykų švenčių.

Jubiliejinių krikščionybės 2000 metų keliautojo į Romą krepšio puslapyje – spalvinga, simboliškai papuošta skara ir laivėlio formos žvakidė. Autoriaus nuotrauka

Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos bibliotekos ir muziejaus veikla

Konkurso „Knygų namų šviesa“ dalyviai

2016-aisiais metais Anykščių r. Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos biblioteka organizavo bibliotekų metams skirtus renginius. Mokiniai dalyvavo Lietuvos vaikų neformaliojo švietimo centro organizuojamose veiklose: ketvirtokai – meninės kūrybos konkurse „Knygų namų šviesa“, penktokai įsitraukė į pilietinę akciją „Mano nuveikti darbai bibliotekoje“. Pradinių klasių ir II gimnazijos klasės mokiniai buvo išvykę į Anykščių rajono savivaldybės Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių viešąją biblioteką, kurioje susipažino su jos veikla bei apsilankė „Katino svetainėje“.

Kartu su biologijos mokytoja R. Balčiūniene buvo suorganizuota gamtos fotografijų paroda, skirtą Žemės dienai ir bendruomenių bei bibliotekų metams paminėti. Parodoje buvo eksponuojama apie 50 gamtos vaizdų nuotraukų, kurias sukūrė gimnazijos bendruomenės nariai.

Šiuo metu bibliotekoje veikia paroda, skirta rašytojui Vytautui Račickui, neformaliojo vaikų švietimo programos „Žaidžiu, mokausi, kuriu“ būrelio narių atvirukų paroda.

Daugiau apie bibliotekos veiklą galite pasiskaityti bibliotekos tinklaraštyje adresu <http://vaizgim.blogspot.lt/>, bibliotekos darbą organizuoja gimnazijos bibliotekininkė Danutė Rimienė.

Anykščių r. Svėdasų Juozo Tumo-Vaižgantogimnazijoje taip pat yra muziejus, kuriame veikia Vaižganto, mokyklos istorijos, mokinių ir mokytojų darbų bei senovinių daiktų ekspozicijos.

Nemažai metų muziejus buvo mokyklos palėpėje. Prieš Juozo Tumo-Vaižganto vardo gimnazijai suteikimą (1989 m. rugsėjo 20 d.) muziejus išvydo dienos šviesą – buvo perkeltas į nedidelį kabinetą II aukšte (dabar logopedės kabinetas), papildytas Vaižganto ekspozicija. Trečią kartą muziejus „pakeitė savo veidą“ po mokyklos renovacijos – įsikūrė II aukšto fojė ir iki šiol ten yra. Išleistos knygelės apie mokyklą: „Svėdasų Juozo Tumo – Vaižganto gimnazija“ 2008 m., „Su Vaižganto vardu – 20 metų“ 2009 m. Kviečiame aplankyti! Muziejaus kontaktai: adresas – Juozo Tumo-Vaižganto g. 103, Svėdasai. Muziejaus vadovė Rimutė Kniežienė, tel. 8 620 46960.

Svečiuose pas Katiną Katulį

Aina Tumienė,
gimnazijos direktoriaus pavaduotoja

Kas prisiims atsakomybę?

„Žiema jau parodė savo nagus – privertė mus šiltai apsirengti ir ilgai nebūti lauke. Tačiau kaip apsisaugoti nuo susirgimų, kai žema temperatūra kambariuose? Ir štai jau antra savaitė Svėdasų Tumo Vaižganto gimnazijoje temperatūra klasėse nuo +13 iki +15 °C. Leistina higienos normų temperatūra +18 °C. Klasėse mokytojai ir mokiniai apsivilkę striukėmis, bet rankoms vis tiek šalta. Kai kurie vaikai jau serga, o kiti mokinių tėvai neleidžia jų į mokyklą, bijo, kad nesusirgtų. Labai tikimės, kad tai ilgai nesitęs ir vaikai galės mokytis normaliomis sąlygomis.“

Tokią laišką 2017 m. sausio 17 d. redakcijai parašė tėvai, kurių vaikai mokosi Svėdasų Tumo Vaižganto gimnazijoje: Virginija Mingailienė, Asta Medinienė, Jurga Kazlauskienė, Rima Kaspariūnaitė. Jau kitą dieną „Svėdasų varpo“ redkolegijos narys Stasys Gavenavičius šiuos faktus elektroniniu paštu perdavė Svėdasų gimnazijai, Svėdasų seniūnijai, Anykščių savivaldybei ir apie šią problemą kalbėjosi su gimnazijos direktoriumi bei seniūnu. Svėdasų seniūnas Valentinas Neniškis sakė, kad jis apie žemos temperatūros šilumos tiekimą anksčiau nebuvo informuotas. Gimnazijos direktorius Alvydas Kirvėla paaiškino, kad šiluma į gimnaziją tiekama centralizuotai iš Svėdasų katilinės. Apie neleistinai žemą temperatūrą klasėse jis pranešė Svėdasų katilinės atsakingiems darbuotojams ir taip pat iškvietė Anykščių rajono savivaldybės atstovą priežasčiai nustatyti.

Sausio 23 d. redakcija iš Svėdasų Tumo Vaižganto gimnazijos direktoriaus A. Kirvėlos sužinojo, kad atvykę specialistai atinkamose vietose pakeitė vamzdžius ir klasėse temperatūra tapo normali, +18 °C.

Redkolegija

Šį leidinio numerį finansavo Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ nariai: Laima Avižienė-Balaišytė ir Alfredas Balaišis.

Leidėjas Svėdasiškių draugija „Alaušas“,
kodas 302482413
ISSN 2424-5801
Vyr. redaktorius Algimantas Indriūnas
tel. 8 613 90897

Redakcinė kolegija:
Vytautas Rimša (pirm.) tel. 8 608 27882
Stasys Gavenavičius (sekr.) tel. 8 677 71514
Rimutė Kniežienė tel. 8 620 46960
Asta Medinienė tel. 8 678 32056

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Leidiny s nemokamas